

FÓLKASKÚLIN

M
E
N
T
A
M
Á
L
A
R
Á
Ð
I
Ð

FØROYSKT

Framseting

9. flokkur

16. mai 2017

kl. 10.15-13.45

1. Gráhærði maðurin

Uppgávuorðing

Greina og tulka stuttsøguna
- legg dent á persónslýsingar

Hvussu er sambandið millum høvuðspersónin og hjúnaifelagan?
Hvør er boðskapurin í søguni?

Yvirskrift: Gráhærði maðurin

Gráhærði maðurin

Snýsið frá frøkun Sørensen fekk hann at hvøkka við. Hann smíltist ótilvitað og mintist orðini hjá konuni. Hon plagdi at kalla nøsina hjá frøkun Sørensen fyri blástrið. Tað var ágangandi og larmandi í sínari meiningsgeving. Sum eitt barometur á tí illfýsna stignum. Tað var ikki nógv í hesi verð, sum hugaði frøkun Sørensen. Heldur ikki blómutyssið, hann hevði í hondini.

Kvinnan í blómuhandlinum hevði sæð eitt sindur undrandi út, tá ið hann bað um fimm hvítar rósar. Helt ivaleyst, at tað ikki hóskaði saman við teimum gulu tulipanunum. Men hann legði ikki í, hvat hon, frøkun Sørensen, ella nakar annar helt um blómutyssið. Kona hansara hevði altíð elskað gular tulipanir og hvítar rósar. Hon hevði fingið eitt tyssi hvønn brúdleypsday, tey høvdu verið gift. Í dag var tað tað 55. blómutyssið, hann hevði keypt henni. Hann hevði eina stokkuta vón um at síggja hatta eygnabráið, tá ið hann rætti henni blómutyssið. Soleiðis sum tað plagdi at

síggja út. Bara ein minutt. Hann suffaði ljóðleyst og tók fastari um teir innpakkaðu blómuleggimar. Tað stakk aftur eitt sindur í bringuni. Eins og fyrr um morgunin. Hann visti væl, at hann skuldi havt ringt til læknan. Men fyrst mátti hann síggja hana. Geva henni blómutyssið. Drekk morgunkaffi saman við henni. Og práta eitt sindur, um lagið á henni var til tað. Saman við henni var hann á lívi. Hóast sinn hennara meir og meir sveimaði í ókendari verð. Bara at vera henni nær. Kenna angan av henni. Síggja hana. Tað fekk hann at kenna seg betur. Minni einsamallan. Eisini húsini kendust tóm uttan hana. Tað var, sum róptu tey eftir henni. Bóðu hana koma aftur. Taka sær av teimum føl-naðu plantunum. Turka dustið burtur. Spreiða sín hugna og sína nærveru, sum áður. Sjálvandi hjálpti tað, at børn og barnabørn komu at vitja. Men tað var annarleiðis, tá ið hon ikki var har. Hann kendi tað á teimum. Eisini tey saknaðu hana. Serliga børnini. Dóttirin og nakrar av ab-

badðrunum hövdu verið ófórar at hjálpa honum. Hövdu vaskað klæðir, ruddað og ymiskt. Men það var ekki heilt það sama. Það strammaði eitt sindur um bringuna. Skuldi hann havt ringt til læknan? Sama ger, hann kundi gera það seinni. Hevði ivaleyst einki upp á seg. Hann gekk framvegis langar túrar hvønn dag. Kendi seg sum heild væl. Skuldi annar teirra fara, vónaði hann, at hann fór fyrst. Hon fór ekki at sakna hann á sama hátt, sum hann fór at sakna hana. Fór neyvan at varnast það. Hjá honum var það øðrvísi. Hon var hansara lívlinja. Hevði altíð verið það.

„Hvussu gongur við konuni?“ Ein hvassur undirtóni lá í röddinni, hóast frökun Sørensen royndi at vera vinarlig. Eyguni hugdu hvöss og grunandi at honum upp um tær stálgráu brillurnar, sum vóru glidnar niður á hálva nösina.

„Hvassleikin hevur sett seg sum rust á lyn-di hennara,“ plagdi konan at siga. „Hann er blivin ein partur av henni.“

„Hon hevur það gott,“ svaraði hann.

Frökun Sørensen sá ivandi út. Men hann hvørki orkaði ella tímdi at tosa um, hvussu konan so líðandi fór frá honum. Longri og longri burtur. Sum ein vilstur fuglur. Frökun Sørensen rendi nösina beint frameftir, sum royndi hon at tevja okkurt. Hon nikkaði ímóti kvinnuni við barnavognum og hálvum teskaði: „So dugnalig í skúlanum, og har stendur hon nú.“ Nösín fór beint upp í loft og snýsti forhánisliga. Hann svaraði ekki. Hugsaði, hvussu fitt og vinalig handa unga kvinnan altíð var. Hon arbeiddi sum hjálpari á stovninum. Hevði sera gott tak á búfólkunum. Tolin og dugdi so væl at sissa tey, tá ið sinn teirra gjørdist ørkymlað og øst. Honum dámdi væl at práta við hana. Var so gløgg og vælviljandi. Sýntist nógv eldri, enn hon var. Ein gomul sál, hevði konan óivað sagt. Men hann hevði kenslu av, at það var lívið, sum hevði gjørt hana eldri. Andlit hennara segði honum það.

Bussurin steðgaði, og hann kveitti at manninum við yvirskegginum, sum fór úr. Hann var farin at taka bussin í seinastuni. Mundi bilurin vera í ólagi? Teir búðu í sama grannalagi. Hevði mist konuna fyri nøkrum árum síðan. Hann mundi heldur ekki hava það so lætt. Ikki tí, konan hevði altíð havt á munni, at það mundi vera tann manglandi kærleikin millum hjúnini, sum var orsøkin til tey manglandi børnini. Men hvat vistu tey í roynd og veru um það? Vóru það ekki oftani gitingar, fólk gjørdur sær um onnur? Hildu seg vita. Það var soleiðis, leysasøgur fingur sín uppruna. Konan hevði tó ongantíð gingið við leysasøgum. Það skuldi hon eiga. Men tosa, það hevði altíð dámað henni. Og mangan hevði grein verið í tí, hon tosaði um.

„Hvussu gongur við børnunum?“ spurdi frökun Sørensen, tá ið bussurin koyrði av stað aftur.

„Jú, það gongur væl,“ svaraði hann. Altíð fegin at tosa um børnini. Hansara stoltleiki. Og uggi.

„Sonurin arbeiddir framvegis í einum norskum oljufelag. Fýra vikur úti og fýra vikur heima.“

„Og dóttirin?“ Nasagluggarnir á frökun Sørensen darraðu, sum tevjaði hon okkurt.

Hann raknaði við. Hann kendi, hvussu nevarnir knýttu seg. Blóðið streymaði skjótari, og það stakk aftur í bringuni.

So hon royndi at fregnast, handan heksin. Men hann skuldi so ongantíð geva henni það, so hon kundi snýsa við hasum forbannaða blástrinum. Ja, søgurnar áttu at ganga, tí ivaðist hann ekki í. Rýmd frá manninum saman við einum dana. Búði nú í Danmark við børnunum.

Ja, hvat skuldi hann siga? Kærleikin fekk fólk at gera ymiskt yvir háls og herðar. Men hon sýntist glað og nøgd. Lukkuligari, enn hon nakrantíð hevði verið við fyrrverandi manninum. Skuldi eisini eiga barn um einar triggjar mánaðir. Teirra sjeýnda barnabarn.

„Og dóttirin?“ endurtók hvassa röddin á frökun Sørensen og klistraði seg sum eitt óviðkomandi pappírspetti inn at honum.

Bussurin steðgaði, og aftaru dyrnar fóru upp. Hann sá unga mannin við keppinum hjálpa við at fáa barnavognin út. Frökun Sørensen mátti reisa seg, so hann slapp útum. „Dóttir mín er

lukkulig, frækun Sørensen. Hava tygum nakað ímóti tí?“ Hann fór út úr bussinum uttan at bíða eftir svari. Hóyrði ekki so mikið sum eitt snýs frá henni. Hann smíltist til kvinnuna við barnavogninum og helt leiðina fram ímóti einum stórum, ljósum bygningi.

Spennungurinn vaks í honum, sum hann nærkaðist. Kendi seg aftur sum ein ungling, sum skal hitta unnustu sína. Míntist enn, hvussu hon plagdi at standa og bíða eftir honum við húsarhornið hjá foreldrunum. Tað ljósa hárið skein sum gull í sólini. Eyguni glitraðu sum gimsteinar. Hjarta hansara bóltaði rútt hvørja ferð. Knøini gjørdust lin, og hann helt, at beinini fóru at detta undan honum. Tá ið hon so legði armarnar um háls hansara, kendi hann, at hann kundi borið alla verðina í lógvunum.

Hann steðgaði. Andaði djúpt inn og læt hurðina upp. Hon sat longu við tveymansborðið. Tað var borðreitt til teirra. Til tvey. Ein tómur vasi stóð á borðinum. Hon var í tí vakra, grøna kjólanum. Ein hvít rósa var í hárinum beint yvir høgra oyra. Hjarta hansara dukaði. Hann gekk varliga yvir til borðið við blómutyssinum í hondini.

Hon hugdi upp. Tey vøkru, grønláu eyguni høvdu eitt kámt brá. Hann læt armarnar falla og stóð eina løtu og hugdi at henni. Kendi, hvussu tað tyngdi um bringuna.

Tað gjørdist trupult at anda, og hann mátti styðja seg til borðið. Tað brúsaði í høvdiinum. Sum var hann um at skolest burtur.

Ein løtt hond legði seg á arm hansara.

Hann vendi sær ímóti henni, og takið um bringuna losnaði. Brúsið hvarv, og høvdið klárnaði. „Til lukku, góða.“ Hann rætti henni blómutyssið.

Hon hugdi at honum við tí væl kenda eygnabránum og smíltist. Stillaði seg á tá og kysti hann á kjálkan.

Ingun Christiansen, Skuggamyndir 2015.

2. The Last Ingredient

Uppgávuorðing

Greina og tulka myndina
Sig söguna um gentuna á myndini

Yvirskrift: The Last Ingredient

Björk Jónheðinsdóttir Trondheim, 2016

The Last Ingredient

Í viðgerðini skalt tú m.a. greiða frá

- tí, sum tú veitst um myndina
- myndaslagi (málningur, foto-mynd, viðgjörd mynd, lýsing e.a.)
- innihaldi
- hvussu myndin er skipað (t.d. forsýni, miðsýni og baksýni)
- sjónarhorni
- litum og ljósi

Uppgávuorðing

Greina blaðgreinina

Hevði tú gjørt tað sama sum Ernesto? Grundgev fyri tínum sjónarmiðum.

Yvirskrift: Ronaldo

Ronaldo

2016-3-foroyiskt-9-framseting-3.pdf

– Vaktinir höfðu eyggni þakraðrastadn, so eg leyp avstad, sigur 17 ára gamli Ermalo, sum gjerdist ein av høvudsøgnum á Tórsvelli, har hann rann inn á vøllin og fekk eina sefna saman við Cristiano Ronaldo. Hann kærta varja sær bót ella bann, men hann seggur einki. – Hetta er alt minni fyri hvíð, sigur hann

Final Answer

[illegible][illegible]

Spice by the Sea

Tudi na osnovi razlika v obliki, velikosti, barvi, vzorci, vrsti in materialu, se lahko izdelave razlikujejo. Na primer, izdelki iz kakovostnega materiala bodo trajali dlje, izdelki iz poceni materiala pa bodo hitreje pokvarjeni.

[illegible]

Persons are apprehended as they enter the hotel lobby. They are taken upstairs to the second floor where they are searched.

Source: *Environmental Protection Agency*,
61-70, ENV. 11, AT 1200, 1200/1200

Fig. 2. *Spizella monticola* in a spruce forest, near the lake. The birds are flying, then up to the trees. The birds are flying, then up to the trees. The birds are flying, then up to the trees.

1. *Elaboración de un plan de trabajo*
 2. *Elaboración de un plan de trabajo*
 3. *Elaboración de un plan de trabajo*
 4. *Elaboración de un plan de trabajo*
 5. *Elaboración de un plan de trabajo*
 6. *Elaboración de un plan de trabajo*
 7. *Elaboración de un plan de trabajo*
 8. *Elaboración de un plan de trabajo*
 9. *Elaboración de un plan de trabajo*
 10. *Elaboración de un plan de trabajo*

— Hoppes van het afbreken, maar zij bleef het geven in standhouden. Liefde is een bindende kracht. Het is niet voor niets dat de christenen de naam 'broeders' gebruiken. Het betekent dat ik niet van jou af kan, want ik heb jou nodig. Het is een teken van liefde dat je zegt: 'Ik heb jou nodig.' Het is een teken van liefde dat je zegt: 'Ik heb jou nodig.' Het is een teken van liefde dat je zegt: 'Ik heb jou nodig.'

Each grade also gets some additional materials, such as extra copies of the book, and a copy of the book for the teacher. The book is also available in Spanish and French.

History Study Group will
begin for this time with
names and dates from the 18th century.

Abstract

Ta m Kanyasulkam nam bhaktam
 yajñakṛtāṁ 'śrī' śrī śaṅkaraḥ saṁ-
 hitaḥ saṁpādaḥ |
 aṁ

• 4 days in total. Two stages each
 followed by a night. By the end have
 a complete understanding of the world.

— *См. также* Краткий очерк истории СССР, 1940, с. 14; *См. также* *История СССР*, 1940, с. 14; *См. также* *История СССР*, 1940, с. 14.

tyr tid, is og hendi gjær, gjerdi. Eit stykke fôr, som ikkje lenger er i stand til å utnytte seg av fôr, kan bli borte. Men det kan bli gjort på en måte som gir en god utnyttelse av fôret. Det er derfor viktig å ha en god fôrplan som tar hensyn til alle faktorer som kan påvirke fôrplanen.

Learning (hard) space vs

of the following are correct and
wrong: A top-down approach
from management and the bottom-up

Anggur hitam

Test on several samples at 100% RH.

— First, as we've explained, the

[illegible]

Foreldur skulu tóra at siga kortaneí

Tað er bládygt at halda, at børnini bara drekka tað, tí
gevur teimum við í ball, sigur Petur Reinert. Hann noktar
at keypa børnum sínum rúsdrekka, fyrr enn tey eru 18 ár.

Tá børnini hjá Petri Reinert í Leirvík fara í
ball, sumu tey áðurútt tað sama spara sær
at spyrja um eina el ella tveir eldir. Svarð
er kortaneí.

18 ára gamli Petur og kona hansara,
Ninni, hava tað púra gott at tey keypa ikki
rúsdrekka til børnini.

– Tá er tað myndug, tá tað fyrr 18 ár, og áðrenn
tað er ikki loyrt at keypa rúsdrekka. Tað er
sára einfalt, heldur Petur Reinert, sum er
bætt og fíggjastjórnari. Hann er pápi at
trimum børnum í aldrinum 19, 20 og 11 ár.

Pedagogiskt flak

Bersøgi læra tað í Leirvík dystur ikki
fyri, at hann heldur tað vera pedagogiskt
flak, at foreldur skulu hava børnum sínum
alt. Foreldur skulu traska í beinir og
tóra at siga nei avn nakra sum helst
grundgeving.

Foreldur myna í alt ov stívt mun at
vera stívt við børnum heldur enn at vera
foreldur.

Hann er fúglskær um, at børnini – Ninni
hansara – snúja seg at drekka. Men heldur
ikkj sær hann at brúta meining og
keypa teimum rúsdrekka.

Sjálvt smíkt hann seg at drekka, áðrenn
hann var 18 ár. Mamma vísti tað, men
segði ongantíð náð.

Vit ikki vita tað

Dóttirin, Teresa, er nú 19 ár. Petur veit,
at hon smakkar sær tað, áðrenn hon var
18. Einferð hann avleiddi hana í bili
í einari vøsu, so hann, at hon hevði
kennit. Hann let sum einki. Men við
morgunsmatunum hevði unga daman

so druga samvitska, at hon fítt, at hon
hevði drukkið kvøðu fyri.

– Eg vildi als ikki hava hetta at vita. Tí við
hesum fátíggjarið meg at taka steða til
tað.

Dóttirin feldi seg ræsing, men feldi at
vita, at illi tekar kanga til at byggja upp,
men er skjótt at brúta niður.

Hansara eggum er einki nýtt undir solni,
tá tað snýr seg um hugu hjá ungfolki
at smakka sær. Tað hava tey gjørt tey
seinni 100 árin, og vit fítt meysum gjørt
náð við tað. Og so er Leirvík eftir hansara
tykkum eitt rættliga lítið og trygt stað, um tey
ungu skulu elapertinenta við rúsdrekka.
Sjálvt heldur Petur, at tey hava eitt
avslappað forhold til rúsdrekka helma. Tey
hava jarnan um á hórnum friggjakvøli.
Konjakk og víðský stendur í skápnum, og
at er í garasjuni. Fíkt verður fjalt burtur.

Skulu hava sínar loynidómar

Liberalu foreldrin geva børnum
rúsdrekka, fyri at tey ikki skulu drekka alt
møguligt – kanska sterkari – frá øðrum.
Men hesa grundgevingina keypir Petur
Reinert ikki.

– Fyri tað eg keypi dóttirni seks ol, trýgt
og einki uppá, at hon heldur seg til tað. At
halda at børnini bara drekka tað, sum tey
fáa við sær frá foreldranum, er forbannað
bládygt.

Tá tað fólk arýðast at krøva seg at drekka,
so armar tað hetta drekkaríbætt stívt.
Hvar tey ungu fítt rúsdrekka frá, veit hann
ikkj, men tað er helst í einum, sum er
eldri enn tey. Petur spyr ikki. Tey ungu
skulu hava sínar loynidómar í lítið.

**78% av næmingum í 9.flokk í Evropa halda tað vera lætt at
fáa fatur á rúsdrekka. Og 76% av fíroyksku næmingunum
halda tað vera lætt at fáa hendur á rúsdrekka.**

Kelda: ESPAD Aftanning 2015

32 KVINNAFAR 07/2016

Talgilt tilfar

2016-3-foroyskt-9-framseting-4.pdf

Okkurt lógið hendir eftir jólin í 9. flokki

Nógv foreldur eru ov liberal viðvíkjandi rúsdrekka, sigur SSP-ráðgevin, sum blíður foreldrini vera meira strong.

- Eg veit ikki, hvat hendir, men kann bara staðfesta, at okkurt brúyst midskeiðs í 9. flokki. Tá kemur rúsdrekka upp, og tey gerast upptikin av endavitskun, gallavitskun og fílkun, sigur Óli Rubeksen, SSP-ráðgevin. Í sínum svarvi ráðgevur hann næmingum og foreldrum um m.a. rúsdrekka. Hlasiðin er at fá tey unga at bíða sum longu at taka fyrsta smákin - og annarsat drukkka sum menn. Hetta eydnast partvis, tí ábendingar eru um, at byrjanaraldrin hækkað eftir vet, sigur Óli Rubeksen og sigur samstundis, at framsvegis eru nógv sum smákka sær á, áðrenn tey eru 18 ár.

Opin og ov liberal

Hann heldur, at tey ungu drukkka meira ódult í dag.

Eyri gjørdi tú tær ómak at nyma at vera edru, ta ta komst heim aftaná veltíðna. Men taar víðanin ella óttin er ikki so nógv longur. Nógv foreldur eru metlign liberal viðvíkjandi rúsdrekka til vandrangur.

Ov liberal spyr Óli. Summi koya hómum rúsdrekka í 9. flokki ella gjóðka, at systkini keypa fyrri tey. Tanska vóru eini minniháttur í talan, at um tey skjóttgeva barninum rúsdrekka, so skalda tey seg til tað. Men myndirnar sum SSP-ráðgevin

elga honum, at tað loyst seg best at elga net. - Onki er svart-hvitt, men nógv bendir á, at har foreldur fylgja við og eru afturhaldir við rúsdrekka, er hettí javnvág hjá teimum unga, og tey drukkka minni. Ráðsættir í hesum, staðfestir Óli Rubeksen.

Bólkatryst

Óli er tað bólkatryst, sum fær tey unga at smákka sær á. Tey geta tað, tí tey kenna flokkanum geta tað, og tey veita ikki vera uttanfyri. Eina feran er at bíð segur at drukkka, tí øll hini gera tað. Hetta er fleirtalsmáskúling, tí tað eru elstir nógv ung, sum ikki drukkka, sigur Óli Rubeksen.

Nógv heldur tað hevja so mikið væl í øv sjálvum, at tey fara væl at elga net. Men tey flestu onki eftir feliðskaparum og at loysa tað.

Fyri at línka bólkatryst til myndir SSP at vísa á øll tey, sum IKKI drukkka. Tá loyftið vísir, at 40 prosent í øllum ágangi smákka sær á, er tað týðningarmikið at forlita um tey 60 prosentini, sum ikki drukkka. At vanda argumentatiónirnar hevur ávirkan á tey unga, sigur Óli Rubeksen.

17 er meira enn 15

Hvást hann avlir samstund foreldrunum til at vera meira strong við rúsdrekka, eru undantak. Tán er hvást all menntur á at vera 15 ár og 17 ár.

Hava tey verið á fjall og samgongurungur runt, tí seyðurin er kominn til hús, er onki fongert í, at 15 árgamli hallaðurir fær sær upp í munin, tá hini fáa sær. Við skotið heldur tað vera so

fyrkannað, sigur Óli Rubeksen.

Harsara besta nátt eru, at flúðirini teja við fannirngarar um rúsdrekka - og annar vðurhittir, sum hava týðing fyrri tey. Hetta gerðið skal takast "í friðaríð", altsá áðrenn sonurin ella dóttirin blója um sína fyrsta el. Og tí er 13-14 ár ein hvíkanell aldur.

Í Danmark er byrjanaraldrin til rúsdrekka hækkaður seinastu árin, og tey ungu drukkka heldur minni. Í 2014 byrjaðu 48% av teimum unga at drukkka, tá tey vóru 15-16 ára gomul, meðan 41% byrjaðu sum 13-14 ára gomul. Fimm ár frammanundan var talið umvent. Hagtælini vísa eisini, at færri drukkka regluliga. Talið á 15 ára gomlum, sum drukkka hvørja viku, er minkað niður í ein triðing síðan 2002.

Kelda: www.alkoholdialog.dk

5. Nú fara vit at ferðast

Uppgávuorðing

Greina og tulka lýsingina
Sig tína hugsan um lýsingina
Ávirka slíkar lýsingar okkum? Grundgev.

Yvirskrift: Nú fara vit at ferðast

Nú fara vit at ferðast

Smyril Line, 2016

2016-3-foroyiskt-9-framseting-5.mp4.

Í viðgerðini skalt tú m.a. greiða frá:

- hvat lýsingin snýr seg um
- hvat endamálið við lýsingini er?
- hvør sendari og móttakari er?
- hvussu huglagið er
- hvørjar málsligar snildir eru nýttar í lýsingini?
- hvussu ljóð og tónleikur verða nýtt í lýsingini?
- heitið á lýsingini

Foreldur skulu tora at siga kortane

Tað er bláoygt at halda, at børnini bara drekka tað, tú gevur teimum við í ball, sigur Petur Reinert. Hann noktar at keypa børnum sínum rúsdrekka, fyrr enn tey eru 18 ár.

Tá børnini hjá Peturi Reinert í Leirvík fara í ball, kunnu tey akkurát tað sama spara sær at spyrja um eina øl ella tvær cider. Svarið er kortane.

38 ára gamli Petur og kona hansara, Noomi, hava tað prinsipp, at tey keypa ikki rúsdrekka til børnini.

- Tú ert myndug, tá tú fyllir 18 ár, og áðrenn tað er ikki loyvt at keypa rúsdrekka. Tað er sera einfalt, heldur Petur Reinert, sum er lærari og fót bóltsdómari. Hann er pápi at trimum børnum í aldrinum 19, 13 og 0 ár.

Pedagogiskt fjas

Bersøgni lærarin úr Leirvík dylur ikki fyri, at hann heldur tað vera pedagogiskt fjas, at foreldur skulu lova børnum sínum alt. Foreldur skulu traðka í karakter og tora at siga nei uttan nakra sum helst grundgeving.

- Foreldur royna í alt ov stóran mun at vera vinir við børnini heldur enn at vera foreldur.

Hann er fullgreiður um, at børnini – eisini hansara – sníkja seg at drekka. Men heldur ikki tað fær hann at broyta meining og keypa teimum rúsdrekka.

Sjálvur sníkta hann seg at drekka, áðrenn hann var 18 ár. Mamman visti tað, men segði ongantíð nakað.

Vil ikki vita tað

Dóttirin, Teresa, er nú 19 ár. Petur veit, at hon smakkaði sær á, áðrenn hon var 18. Einaferð hann avheintaði hana í bili í einari veitslu, sá hann, at hon hevði kenning. Hann læt sum einki. Men við morgunmatarborðið hevði hon daman

so ringa samvitsku, at hon fortaldi, at hon hevði drukkið kvøldið fyri.

- Eg vildi als ikki hava hetta at vita. Tí við hesum tvingaði hon meg at taka støðu til tað.

Dóttirin fekk onga revsing, men fekk at vita, at álit tekur langa tíð at byggja upp, men er skjótt at bróta niður.

Í hansara eygum er einki nýtt undir sólini, tá tað snýr seg um hugin hjá ungfólki at smakka sær á. Tað hava tey gjørt tey seinastu 100 árin, og vit fáa neyvan gjørt nakað við tað. Og so er Leirvík eftir hansara tykki eitt rættiliga lítið og trygt stað, um tey ungu skulu eksperimentera við rúsdrekka. Sjálvur heldur Petur, at tey hava eitt avslappað forhold til rúsdrekka heima. Tey hava javnan vín á borðinum fríggjakvøld. Konjakk og whisky stendur í skápinum, og øl er í garasjunum. Einki verður fjalt burtur.

Skulu hava sínar loynidómar

Liberalu foreldrini geva børnunum rúsdrekka, fyri at tey ikki skulu drekka alt møguligt – kanska sterkari – frá øðrum. Men hesa grundgevingina keypir Petur Reinert ikki.

- Fyri tí um eg keypi dóttirini seks øl, trúgvi eg einki uppá, at hon heldur seg til tað. At halda at børnini bara drekka tað, sum tey fáa við sær frá foreldrunum, er forbankað bláoygt.

Tá ungfólk noyðast at krógva seg at drekka, so avmarkar hetta drekkarið eitt sindur. Hvar tey ungu fáa rúsdrekka frá, veit hann ikki, men tað er helst frá onkrum, sum er eldri enn tey. Petur spyr ikki. Tey ungu skulu hava sínar loynidómar í frið.

78% av næmingum í 9.flokki í Evropa halda tað vera lætt at fáa fatur á rúsdrekka. Og 76% av føroysku næmingunum halda tað vera lætt at fáa hendur á rúsdrekka.

Kelda: ESPAD-kanningin 2015

Onki skal vera tabu heima hjá okkum

- Stóð tað til mín, drukku tær ikki, fyrr enn tær vóru 18 ár. Men vit foreldur mugu eisini vera realistisk, sigur Anna Dalsgaard, sum hevur givið sínum tannáringum rúsdrekka. Tað snýr seg um álit og gott samskipti.

Danska heilsustýrið mælir frá, at børn og ung undir 16 ár drekka alkohol. Og ung millum 16 og 18 ár eiga at drekka minst møguligt og ikki meira enn 5 alkoeindir í senn. Ein alkoeind er ein vanlig øl ella ein snapsur.

Kelda:
www.sundhedsstyrelsen.dk

51 ára gamla Anna Dalsgaard hevur saman við manninum, Jan, valt ta meira liberalu loysnina, tá tað kemur til ung og rúsdrekka. Døturnar, Rakul 26 ár, Katharina 19 ár og Hjørdis 15 ár, hava nevniliga fingið rúsdrekka, áðrenn tær hava havt aldur at keypa sjálvar.

Stór tvístøða

Anna Dalsgaard viðgongur, at hetta er ein sera stór tvístøða. Hon er lærari og eisini SSP-lærari, og har vita tey alt um, at alkohol kann hava skaðiliga ávirkan á ungfólk.

- Stóð tað til mín, drukku tær ikki, fyrr enn tær vóru 18 ár. Men vit mugu eisini vera realistisk. Tær eru ungar, liva í einum sosialum samanhangi, og tað mugu vit fyrihalda okkum til.

Sera grundleggjandi í heiminum hjá Annu og Jan er dialogurin – at kunna tosa saman.

- Vit vilja ikki hava nøkur tabu her í húsinum. Tað er týðningarmikið, at vit kunnu tosa um alt. Eisini tey keðiligu tingini. Og rúsdrekka.

Bara øl-styrki

Tá døturnar – vanliga í sambandi við veitslur í seinnu helvt av 9.flokki – fyrstu ferð hava spurt um at fáa øl við á veitslu, hava foreldrin tosað við tær um vandarnar av rúsdrekka, og so hava tær fingið eitt sindur við. Fyrstu ferð tveir cider,

og so er talið kanska komið upp á 4-6 t.d. á ólavsøku. Rúsdrekkað skal í styrki halda seg til veika ølið, tað merkir veðr ella classic. Einkí vín, tí tað er ov sterkt.

Sjálvandi vilja tey helst hava genturnar bara at drekka tað, tær hava við heimanfrá. Men tað eydnast ikki altíð. Onkuntíð hava eldru genturnar havt meira promillu í sær enn tað, sum var í dósunum, tær fingi við.

- Vit eru ikki so bláoygd at halda, at tær ikki kundu funnið upp á at smakkað á okkurt frá øðrum. Men vit hava víst teimum stórt álit og vænta og vóna, at tær hava virðing fyri tí.

Álit og tætt samband

- Við at vísa teimum álit og møta teimum á leiðini í teirra ynski, er størri møguleiki at varðveita góða dialogin og álit til okkara børn. Tað hevur altíð havt ómetaliga stóran týðning fyri okkum sum foreldur. Tær skulu kunna siga við okkum, tá tað var stuttligt í býnum, og tá tað var minni stuttligt, sigur Anna Dalsgaard.

- At sleppa undan, at ung undir 18 ár fara at drekka, er helst at seta málið ov høgt, heldur Anna. Men átøkini, sum SSP hevur havt fyri 7. flokkunum seinastu árin, og sum enda við rúsoy og roykfrúm dansi, kundu kanska verið gjørd fyri 8. og 9. flokkar eisini. Tí næmingarnir hava júkað um at fáa eitt slíkt tiltak aftur.

Okkurt lógið hendir eftir jóla í 9. flokki

Nógv foreldur eru ov liberal viðvíkjandi rúsdrekka, sigur SSP-ráðgevin, sum biður foreldrini vera meira strong.

- Eg veit ikki, hvat hendir, men kann bara staðfesta, at okkurt broytist miðskeiðis í 9. flokki. Tá kemur rúsdrekka uppí, og tey gerast upptikin av endaveitslum, gallaveitslum og tífíkum, sigur Óli Rubeksen, SSP-ráðgevi. Í sínum starvi ráðgevur hann næmingum og foreldrum um m.a. rúsdrekka. Missiónin er at fáa tey ungu at bíða sum longst at taka fyrsta smakkin - og annars at drekka sum minst. Hetta eydnast partvís, tí ábendingar eru um, at byrjanaraldurin hækkar eitt vet, sigur Óli Rubeksen og sigur samstundis, at framvegis eru nógv, sum smakka sær á, áðrenn tey eru 18 ár.

Opin og ov liberal

Hann heldur, at tey ungu drekka meira ódult í dag.

- Fyrr gjørdi tú tær ómak at royna at vera edrú, tá tú komst heim aftaná veitsluna. Men tann virðingin ella óttin er ikki so nógv longur. Nógv foreldur eru rættiliga liberal viðvíkjandi rúsdrekka til tannáringar. Ov liberal, spyrt tú Óla. Summi keypa børnunum rúsdrekka í 9. flokki ella góðtaka, at systkini keypa fyri tey. Kanska við eini misskiltari fatan, at um tey sjálvi geva barninum rúsdrekka, so halda tey seg til tað. Men royndirnar sum SSP-ráðgevi siga honum, at tað loysir seg best at siga nei. - Onki er svart-hvítt, men nógv bendir á, at har foreldur fylgja við og eru afturhaldin við rúsdrekka, er betri javnvág hjá teimum ungu, og tey drekka minni. Eisini seinni í lívinum, staðfestir Óli Rubeksen.

Bólkatrýst

Ofta er tað bólkatrýst, sum fær tey ungu at smakka sær á. Tey gera tað, tí tey kulu í flokkinum gera tað, og tey vilja ikki vera uttanfyri. Ein fatan er, at tú eigur at drekka, tí øll hini gera tað. Hetta er fleirtalsmisskiljing, tí tað eru eisini nógv ung, sum ikki drekka, sigur Óli Rubeksen.

- Nøkur heilt fá hvíla so mikið væl í sær sjálvum, at tey tora væl at siga nei. Men tey flestu tráa eftir felagsskapinum og at hoyra til.

Fyri at linka bólkatrýstið roynir SSP at vísa á øll tey, sum IKKI drekka. Tá hagtøl vísa, at 40 prosent í einum árgangi smakka sær á, er tað týðningarmikið at fortelja um tey 60 prosentini, sum ikki drekka. At venda argumentatiónini hevur ávirkan á tey ungu, sigur Óli Rubeksen

17 er meira enn 15

Hóast hann mælir føroyskum foreldrum til at vera meira strong við rúsdrekka, eru undantøk. Tað er hóast alt munur á at vera 15 ár og 17 ár.

- Hava tey verið á fjalli, og snapsurin gongur runt, tá seyðurin er komin til haldar, er onki forgjört í, at 17 ára gamli fjallmaðurin fær sær upp í munnin, tá hini fáa sær. Vit skulu heldur ikki vera so

fýrkantað, sigur Óli Rubeksen.

Hansara bestu ráð eru, at foreldrini tosa við tannáringarnar um rúsdrekka - og onnur viðurskifti, sum hava týðning fyri tey. Hetta prátið skal takast "í friðartíð", altso áðrenn sonurin ella dóttirin biðja um sína fyrstu øl. Og tí er 13-14 ár ein hóskað aldur.

Í Danmark er byrjanaraldurin til rúsdrekka hækkaður seinastu árin, og tey ungu drekka heldur minni. Í 2014 byrjaðu 48% av teimum ungu at drekka, tá tey vóru 15-16 ára gomul, meðan 41% byrjaðu sum 13-14 ára gomul. Fimm ár frammanundan var talið umvent. Hagtølini vísa eisini, at færri drekka regluliga. Talið á 15 ára gomlum, sum drekka hvørja viku, er minkað niður í ein triðing síðan 2002.

Kelda: www.alkoholdialog.dk

ERNESTO AN

– Vaktirnir hövdu eyguni onkra aðrastaðni, so eg leyp avstað, sigur 17 ára gamli Ernesto, sum gjørdist ein av høvuðssøggunum á Tórsvølli, har hann rann inn á vøllin og fekk eina selfie saman við Cristiano Ronaldo. Hann kann vænta sær bót ella bann, men hann angrar einki. – Hetta er eitt minni fyri lívið, sigur hann

Pætur Albinus

Cristiano Ronaldo fór avstað við tí mesta uppmærksminum, nú evropameistararnir hjá Portugal hava verið í Føroyum seinastu dagarnar í samband við HM-undankappingardystin imóti Føroyum, Real Madrid-leikarin gjørdi ikki tær nógvu skreytirnar á vøllinum - hann skeyt eitt mál í 6-0-stórsigrinum - men heldur var tað ein annar, ið fór avstað við tí mesta av uppmærksminum undir sjálva dystinum.

Talan var ikki um ein fót-bóltsspælara, men ein 17 ára gamlan drong, sum snikti seg inn á vøllin at taka selfie saman við heimsins besta fót-bóltsspælara, Cristiano Ronaldo.

Eitt lyfti

Tað var beint áðrenn seinni hálvleikur varð bríkslaður í gongd, at fólk varnaðust, at ein áskoðari hevði sníkt seg inn á vøllin og rann beint til Cristiano Ronaldo. Hann vildi honum einki ilt - hann vildi bara hava eina selfie saman við honum.

- Eg hevði lovað vinmonnum, at eg fór at gera tað, men teir trúðu mær ikki, sigur 17 ára gamli Ernesto Ferrari Henriquez, sum fekk myndina, ið hann ætlaði sær.

Ernesto er upprunaliga úr Peru, men hann hevur búð í Runavík seinastu fimm árin. Hann tosar spanskt, og

tann fyrimunin ætlaði hann at brúka til at tosa Ronaldo upp í lag.

- Eg spurdi hann á sponskum, um eg kundi fáa eina mynd, men eg haldi ikki hann hoyrði hvat eg segði. Hann segði bara "wow, wow", men bað meg so skunda mær áðrenn vaktirnir komu. Av tí at hann ikki hoyrði at eg dugdi spanskt, so tosaði hann við meg á enskum, sigur Ernesto.

Nervar

Ernesto viðgongur, at hann hevði nógvur nervar, tá ið hann tók avgerðina um at renna inn á vøllin. Upprunaliga ætlaði hann sær so skjótt sum dómarin bríkslaði til hálvleiks, men tá merkti hann, at vaktirnir hövdu eyguni eftir sær. Hann sló tí av, men savnaði sær dirvi aftur og leyp avstað tá ið leikararnir komu út til seinna hálvleik.

- Hetta var tað størsta, sum eg fór at gera í lívinum. Líka síðani lutakastið hevur tað verið ein dreymur at mæta Ronaldo. Eg hugsaði, at tað var nú ella ongantíð. Eg legði til merkis, at vaktirnir hövdu eyguni onkra aðrastaðni, so eg leyp avstað, sigur Ernesto.

Tað gekk ein góð løta áðrenn vaktarhaldið varnaðist óbodna gestin á vøllinum, men tá ið ein vaktur kom til hansara, setti hann seg ikki upp imóti og gekk stillisliga av vøllinum.

Hann hevði fingið tað, hann fór eftir: eina selfie saman við Cristiano Ronaldo.

Harðligur

Tá ið Ernesto var komin av vøllinum, tók ein annar vaktur sær av honum. Hesin var alt annað enn blíður.

- Hann tók harðliga um hálsin á mær. Eg bað hann ansa eftir, so hann ikki kvaldi

meg, men hann svaraði bara, at eg var ein (sera ljót orð) og at eg skuldi koma at rinda fyri tað, ið eg hevði gjørt, greiðir Ernesto frá, sum ikki legði nógv í hvat vakturin segði við hann. Hann var heilt einfalt so ovfarin og glaður fyri myndina, at hann ikki so frægt sum minnst hvussu vakturin sá út.

- Løgreglan førði meg so

út av Tórsvølli og segði við meg, at eg ikki kundi vera her longur, greiðir hann við-ari frá.

Angrar einki

Tað er áður sæð, at avvarðandi fót-bóltssambond og fólk, sum renna inn á vøllin, fáa bót, og aloftast er ikki talan um smáar upphæddir. Tað er eisini sæð, at fólkini

fáa lívlangt bann frá at koma aftur á leikvøllin.

- Fyri at vera erligur, so eri eg ikki bangin fyri tí. Tey søgdu við meg, at eg fór at fáa eina bót, men eg veit ikki hvat tað verður til. Um eg fái eina bót, so má eg bara taka tað sum tað kemur. Um eg sleppi inn aftur á Tórsvøll, so hevði tað verið fantastiskt, men um ikki, so var hetta

FÓTBÓLTUR

Ítróttur

GRAR EINKI

vert það. Eg fékk eitt minni fyrri lívið, sigur Ernesto, sum nærur bleiv fagnaður eftir það, ið hann gjörði.

Eg fékk beinanvegin 30 vinarumbønir á facebook. Øll hildu, at hatta var stuttligt. Tey søgdu við meg, at eg var ein kongur, og uttanfyri Tórsvøll vildu nógv taka myndir saman við mær. Eg mátti bara skunda

mær heim áðrenn eg bleiv meira kendur enn Ronaldo, skemtar hann.

Ernesto Ferrari Henriquez er føddur í Lima í heimalandinum Peru, men hevur størsta partin av lívinum búð í býnum Piata. Hann flutti til Føroya í februar 2012 og heldur til í Runavík, har mamma hansara er gift við einum føroyingi.

- Tað hevur gingið finasta slag. Eg havi fingið nógvir vinir her og øll eru ógvuliga fitt ímóti mær. Eg kenni meg heima her, sigur Ernesto, sum tó viðgongur, at hann inn ímillum leingist aftur til føðilandið, men at tað gongur betur við tíðini.

albinus@sosialurin.fo

Einki politimál spyrst burturúr

Mynd: Sigmar Mørkøre

Innsatsleiðarin hjá løgregluni sigur, at tað er vaktarhaldið hjá Tórsvølli og FSF, sum hevur ábyrgd av at eingin rennur inn á vøllin, og at løgreglan bara er teimum til hjálpar

Pætur Albinus

Sæð við eygunum hjá løgregluni, so er tað sum so einki ólógligt í at renna inn á vøllin, so tað verður ikki til nakað politimál, at Ernesto rann inn á Tórsvøll at fáa sær selfie saman við Cristiano Ronaldo.

Innsatsleiðarin hjá løgregluni, Heri Andreassen, sigur, at teir høvdu ein fríðarligan dag á Tórsvølli, men:

- Vit høvdu bara eina hending, har vit fórdu ein persón út, sum ikki kundi uppføra seg ordiligt inni á stadion. Hann bleiv so vistur út, sigur hann og heldur fram:

- Tað hendir einki meir frá okkara síðu, enn at vit hjálptu vaktunum og syrgdu fyrri, at hann ikki slapp inn aftur.

Hann kann ikki gera viðmerkingar til, um vaktarhaldið gjörði eitt nóg gott arbeiði, nú ein ungur drongur slapp at renna inn á vøllin og ikki varð sæddur fyrr enn alt ov seint var.

- Tað havi eg onga viðmerking til, tí tað er ikki okkara borð. Tað eru fólk hjá Tórsvølli og FSF, sum eru vaktir á Tórsvølli. Vit eru bara her fyrri at hjálpa teimum, um teir ikki klára uppgávuna, sigur innsatsleiðarin.

FIFA hevur fingið fráboðan

Vírgar Hvidbro, aðalskrivari í FSF, vátta, at umboðið hjá FIFA, sum var til dystin, hevur fingið hendingina um Ernesto við og hevur nevnt tað í rapportini, sum í gjárkvöldið varð send til FIFA.

Tað verður nú aganevndin í FIFA, sum fer at taka støðu til, um nakað víðari skal henda í málinum.

- Í fyrstu atlugu vil tað altíð verða vit, sum rinda, um talan verður um bót, tí vit eru fyriskiparar av dystinum. Tað hevur altíð okkara høgu raðfesting, at slíkt ikki hendir, sigur aðalskrivarin, sum ikki vil vísa aftur, at ein møguleg bót verður framsend til tann, ið var orsøkin til hana - í hesum føri tann, sum rann inn á vøllin.

Aðalskrivarin sigur tað ikki vera nakra loynu, at áskoðarar ið fremja slíkt, kunnu vænta sær eitt bann frá Tórsvølli. Næsti heimadystur verður tó ikki fyrr enn næsta summer, og so leingi bíðað verður eftir svari frá FIFA, verður neyvan nakað meira at frætta í málinum.

Vírgar Hvidbro væntar, at FIFA kemur við einum svari innan ein mánað.

albinus@sosialurin.fo